

Toen nu de mensch, verleid door den reeds afgevalen Engel, zich tegen God stelde, heeft hij zulks gedaan met kennis van de gevolgen, die dit voor hem en zijn nakomelingen hebben zou. Die gevolgen duren nog voort, en zullen ten slotte voor de niet-verkoren tot eeuwigen jammer leiden.

Toen heeft 't God liefde, nadat aldus het Werkverbond was te niet gedaan, een Verbond der genade te laten intreden. Hiermede hing samen de eerst intredende vloek, en daarna de hierop volgende Gemeene Gratie. En afgescheiden van deze beide is toen het Genadeverbond doorgegaan, eerst gelijk het tot op den Zondvloed werkte, toen gelijk het na den Zondvloed in Abraham zijn steun erlangde, en ten slotte gelijk het in Christus verwerkelijk is, om nu door te gaan tot in de ure der Voleinding.

Dr. A. K.

„Engelen, die zeggen, dat hij leeft”.

En zijn lichaam niet vindende, kwamen zij en zeiden, dat zij ook een gezicht van engelen gezien hadden, die zeiden dat hij leeft. Luc. XXIV : 23.

Jesus is, na zijn verrijzenis, niet aanstonds door de zijnen herkend. Dit blijkt uit onloochenbare feiten. Toen Maria den verzenen Heiland ontmoette, meende zij, dat ze met den hovenier te doen had, en eerst moest Jesus toen zich zelf aan haar ontdekken. En nog sterker blijkt het uit de Emmausgangen. Met hen toch heeft Jesus den geheelen weg van Jeruzalem naar Emmaus afgelegd, en met hen over het heilige gesproken, en toch ontdekten ze eerst 's avonds aan den disch, dat de wandelaar met wien ze zoo heerlijk gesproken hadden, Jesus zelf was. Hierbij denkt ge als van zelf aan wat op Thabor is geschied. Hier ging de Christus voor enkele uren in een verheerlijkte gestalte over, onderwijl Mozes en Elias hem op den berg verschenen, en ook Petrus en Johannes hem waarnaamen. Ja zelfs hier bleef het niet bij. Ook de verschijning van den verhoogden Heiland aan Paulus op den weg naar Damascus, en straks de verschijning van den Christus aan Johannes op Patmos, doen hem nogmaals zich in gewijzigde gestalte vertoonen.

Bij de eerste ontmoetingen met zijn jongeren na zijn verrijzenis, was de gestalte van den Christus nog zoo weinig veranderd, dat hij de woorden aan zijn handen nog toonen kon, en nog brood at op gelijke wijze als voorheen. Men ontvangt bij het lezen van de Opstandingsverhalen wel den indruk, dat er een geringe wijziging in Jesus gedaante of gestalte was ingetreden, doch nog zoo weinig toesprekend, dat wie hem niet aanstonds, gelijk Maria, herkende, toch niet anders aan hem zag, dan een gewoon persoon, zonder dat een bijzondere heerlijkheid in hem uitblonk. Hij was wel anders, er was wel wijziging ingetreden, maar het bleef toch een gewoon menscheelike gedaante, zoodat wie hem niet herkenden, hem voor een ander persoon aanzagen, zonder den indruk van een hogere majesteit te hebben ontvangen. Zelfs de heerlijkheid die op Thabor uitblonk, trad voorschijns nog niet in. Blijkbaar hing er alles aan, dat de apostelen wel waarlijk gelooven zouden, dat dezelfde Jesus, die aan het Kruis stierf, in het leven was teruggekeerd. Er mocht geen aarzeling, er mocht geen onzekerheid, er mocht geen twijfel blijven hangen, of Jesus, dezelfde Jesus, die aan het Kruis stierf, niet wel waarlijk in het leven was teruggekeerd. En met het oog hierop leerde de Christus er zich toe, om zijn verschijning in deze veertig dagen zich nog geheel te doen aansluiten aan zijn vroegere gestalte. Iets vreemds, iets wonderbaars viel er voor den kenner waar te nemen, maar met name aan Thomas bewees de Christus, door op zijn gestalte en zijn litteekenen te wijzen, tot in de kleinste bijzonderheden, de identiteit van zijn persoon.

Op den weg naar Damascus en op Patmos openbaart zich nu wel een hogere, heerlijkere gestalte, en zulks wel op een wijze die zich bijzonderlijk voegde naar de behoefte van 't oogenblik. Saulus zag een schitterende verschijning, die hij niet op 't eigen oogenblik herkende, en ook op Patmos diende de gedaante van den Christus als in een hemelsche gestalte zich aan. Denkt ge hierbij nu terug aan de verschijning op Thabor, dan vestigt zich vanzelf bij u den indruk, dat de hoogverheven gestalte, waarin de Christus thans aan de rechterhand des Vaders is gezeten, wel volkomen menscheelike is gebleven, maar zich toch in hogere heerlijkheid ontplooid heeft.

Verwisseling van denzelfden persoon in menscheelike gestalte kent ons eigen leven. Is van een pasgeboren wicht de beeltenis genomen, en wacht men dan tot deze zuigeling, na verloop van vele jaren, den grijzen ouderdom beleefde, dan is de overgang van dat kleine wicht in den stokouden grijsaard aangrijpend, en oppervlakkig bezien, kunnen we ons ter nauwernood inbeelden, dat dit kindken en die grijsaard één en dezelfde persoon is. Ge merkt hieraan hoe 't plantenrijk en het dierenrijk, waartoe ook de mensch, wat zijn lichaamsbouw betreft, behoort, geheel uiteenloopen, in duur van wisseling. Verreweg de meeste planten, boomen en bloemen prikken en pronken slechts zeer korten tijd met wat hen siert en aantrekkelijk maakt. Staat de eik nu eenmaal in 't volle blad, de roos in volen bloesem, dan duurt 't slechts enkele maanden, of 't schoone duikt weer onder, en de ledige takken toonen u wat eens vol blad en bloesem schitterde. Hier is ontluiking, bloei en prachtvertooning, die wel al tezaam in enkele maanden in weelde schitteren, maar dan weer ondergaan. Doch zo is 't in de dieren- en menschenwereld niet. Ook hier is ontluiking, opbloei, prachtvertooning en inzinking, in verwording opgaande, maar zulks gaat hier niet in enkele maanden toe; het neemt tien, twintig en nog veel meer jaren. Maar ook al neemt dit jaren, de persoon blijft toch dezelfde persoon, en of ge het Kindeken in de Kribbe ziet liggen of uw Heiland ten hemel ziet opvaren, het is een en dezelfde Christus, die van den Vader tot u kwam, en van u tot den Vader opvoer. En hieruit verklaart het zich dan ook, dat de Christus bij Damascus, en op Patmos, in rijker gestalte verscheen, dan waarin hij zich aan Maria bij het geproefde graf vertoonde. Zoodat met name de apostel Paulus 't ons zoo voor zeker aanziet, de gestalte van den Christus wijzigt zich tot steeds hogere majesteit.

Natuurlijk hangt dit dan weder saam met Jesus terugkeer tot deze aarde, als hij eens ten gerichte nederdaalt, de oude aarde geheel vernieuwd zal worden, en de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel zich zal vestigen in nooit meer ondergaanden luister. Een vast en over te brengen beeld is ons hiervan niet gegeven, maar 't is toch aan geen twijfel onderhevig, of op de nieuwe aarde en onder den nieuwen hemel, zullen nog schitterender en nog heerlijkere gestalten zich ontplooiën. Met name de Apocalypse wijst hier gedurig op. Denk maar altoos weer aan de aangrijpende gestalte waarin Johannes den Middelaar verscheen zag. Hoofdzak is nu maar, dat we steeds bij alle deze wisselingen vasthouden aan het gelijk en 't zelfde blijven van den persoon van den Christus. Kennen we hier op aarde slechts diamanten van nog geen hand breed, daar zullen 't zijn diamanten poorten, waardoor de heiligen dan ingaan. De hier waargenomen gestalten duiden daarom nog pas den aanvang der heerlijkheid aan, en zelfs met onze sterkste verbeelding kunnen we voorspellen niet inleven in wat eens in de glorie der eeuwen door al Gods gezaligde kinderen zal aanschouwd en genoten worden. Doch juist daarom is het zoo rijke genade, dat onze Heiland zich die eerste veertig dagen in nog zoo veelzijdige gebrekkige gestalte aan zijn apostelen vertoonde heeft. Een hooger graad van uitwendige heerlijkheid was reeds op Thabor openbaar geworden, en toch hield Jesus na zijn Verrijzenis den hoogen graad nog in, en bleef in zijn lagere gestalte aan zijn jongeren verschijnen, opdat ze de vaste en stilte overtuiging in zich zouden opnemen, dat het dezelfde Jesus was, die stierf aan 't Kruis en nu uit de dooden was opgestaan. Natuurlijk had de Christus aanstonds in een hogere gestalte van heerlijkheid kunnen ingaan, doch hij deed dit opzettelijk niet, opdat zelfs een Thomas als voor oogen zien kon, dat 't nog altoos en onveranderlijk dezelfde Jesus was, die twee dagen te voren aan 't Kruis stierf, en nu levend voor hem stond en hem toesprak.

De Engelen bij het graf hadden aan de vrouwen gezegd: „Uw Heiland stierf wel, doch zie, hij leeft, en dit nu juist kon niet klaarder waargemaakt en bevestigd worden, dan zoo Jesus hun tegemoet kwam, hen oprocht en hen verscheen in geheel dezelfde gestalte en gedaante, als waarin hij gestorven was aan het Kruis. Het was daarom niet opzet, dat Jesus voor de oogen der discipelen at en dronk, en dat hij de wonden in zijn handen zien liet, en de diepe wonden in zijn zijde, waar het water en bloed uit was gevloeid. Thans, na zoo vele eeuwen, zouden wij allicht meer verrukt zijn geweest, indien de Heiland aanstonds na zijn Verrijzenis in hemelsche majesteit aan de zijnen zich vertoonde had. Maar juist dit kon en mocht niet. Dan toch zouden de jongeren gearzeld hebben om aan de waarachtige Verrijzenis te gelooven. Zelfbedrog zou hen overmeesterd hebben. Naar die behoefte van zijn jongeren nu voegde en schikte zich de Heere. Voor de jongeren en voor de vrouwen was noodig, dat ze als tot in bijzonderheden voor zichzelf en voor anderen konden uitmaken, dat ze na zijn Verrijzenis met geheel denzelfden Jesus te doen hadden gehad, van wiens Kruis ze allen afgewisten. Hiervoor nu was noodig, dat Jesus als geheel in zijn aloude verschijning en gestalte terugkeerde. Zó hadden ze hem voorheen gekend, zó hadden ze hem den weg naar het Kruis zien ingaan, en zó kregen ze hem nu weder. Zó zag ze hem met eigen oogen voor zich staan. Zelfbedrog of vergissing was buitengesloten. En zo alleen konden de jongeren en konden die vrouwen ook voor ons de getuigen zijn, die ons de waarachtige Verrijzenis van den Christus die op Golgotha stierf, als ooggetuigen waarborgen konden.

Dr. A. K.

Amsterdam, 25 April 1919.

Het Paasch-congres door de Socialisten te Arnhem gehouden, heeft wel getoond, hoe ernstig het gevaar is, dat nog altoos ons Vaderland bedreigt.

Wie meende, dat na de mislukking van het revolutionnaire opzet in November de socialistische partij tot beter inzicht was gekomen, zal nu wel ontgoocheld wezen. Niet de meer bezadigde leiders als Vliegen en Schaper hadden de overhand, maar degenen, die liefst zoo spoedig mogelijk de dictatuur van het proletariaat ook in ons land wilden uitroepen. Troelstra wierp dan ook openlijk het boetekleed af, dat hem al even vreemd stond als de lammerenvacht den vos, toonde zich weer in zijn ware gedaante en kreeg het warmste applaus. Al had hij zich in het psychologische oogenblik vergist, toen hij meende, dat in November het volk voor de revolutie rijp was, zoodra de revolutionnaire situatie zou gekomen zijn, zou hij met de zijnen zich aan het hoofd van den opstand stellen, om de macht in handen te krijgen. Dat was, zoodat hij zelf verklaarde, de innigste wensch van zijn hart. En het tijdstip, dat die wensch vervuld zou worden, zag hij niet meer zoo ver verwijderd. De revolutionnaire vloedgolf, die over Europa liep, zag hij straks ook over onze grenzen heenbreken. En dan zal het psychologische oogenblik gekomen wezen. Alleen door de revolutie kan de macht van het kapitalisme worden verboden.

Dat zulk een ophitsende taal niet weinig er toe zal bijdragen om de vonk in het buskruit te werpen, spreekt wel van zelf. Het zou dan ook dwaasheid wezen zich te vleien met de gedachte, dat een nieuwe worsteling ons zal worden gespaard. Hoe scherp het Socialisme zich ook keeren moge tegen de Communisten, minder om principieel verschil dan wel uit concurrentie-nijver, wanneer het psychologische oogenblik gekomen is, zullen de Communisten als „gangmakers” dienst doen, en de socialistische partij zal gretig gebruik maken van de gelegenheid om de roode vaan op onze stadhuizen te plaatsen. En niet Vliegen of Schaper, maar Troelstra zal dan de man wezen, die als de leider zal optreden.

Daarom ligt in dit Paasch-congres wel een zeer ernstige waarschuwing. Onze Regeering is op haar hoede, en de bitterheid, waarmede Troelstra haar telkens aanvalt, toont wel, hoezeer onze Regeering alle maatregelen neemt om terstond met kracht tegen een nieuwen

revolutionnairen staatsgreep op te treden. Maar de Regeering alleen vermag dit gevaar niet te keeren, wanneer ons volk niet als één man zich beslist en moedig aan de zijde der Regeering schaaft.

De jongste Statenverkiezing heeft duidelijk genoeg getoond, dat de groote meerderheid van ons volk een revolutionnaire opzet niets weten wil. Toch zij men daarom niet te gerust. De ervaring elders opgedaan, heeft geleerd, hoe een kleine oproerige bende op een gegeven oogenblik zich van de regeermacht kan meester maken en dan de meerderheid van het volk terroriseert. De goedgezinde burgerij laat zich overrompelen of waagt, uit vrees voor erger, het niet om zich desnoods met wapengeweld tegen deze tyrannie te verzetten. Daarin schuilt het gevaar, dat ook ons bedreigt.

Moge daarom vooral ons Calvinistisch volk toonen, hoe het niet ontwaard is van een voorgelicht, dat geen vrees voor den mensch kende. Als de vijand van het gezag en van onze volksvrijheden de vaan van het oproer ontplooit, dan mogen zij, die de zonen der Geuzen zijn, voorop staan in den strijd en door hun bezielend voorbeeld anderen, die wankelen zouden, weer moed geven.

De zilveren koorde.

Het is een verblijvend verschijnsel, dat in de Hervormde Kerk al meer de oogen opengaan voor de noodzakelijkheid om tot een financiële afrekening tusschen Staat en Kerk te komen.

Wat Prof. Boys in zijn werk over de Grondwet opmerkt, dat de bestaande financiële band een gevaar is voor den Staat en de Kerk beide, wordt allengs meer ingezien. De wijze waarop in die landen, waar de revolutie zegevierde, de leiders dezer beweging tegen de Christelijke Kerken zijn opgetreden, heeft de oogen voor dit gevaar geopend. En zelfs in die groepen, waarin men tot nog voor weinige jaren van de scheiding van Staat en Kerk niets wisten wilde en vooral de Staatssubsidie aan de Kerken zelfs als een Gereformerd beginsel verdedigde, begint men nu toch in te zien, aan welke gevaren juist deze subsidie de Kerken blootstelt.

Niet alleen de Waarheidsvriend, die steeds met beslistheid voor het verbreken van den financiële band tusschen Kerk en Staat optrad, maar ook de Gereformeerde Kerk komt thans voor de financiële afrekening pleiten. „Er is nu”, schrijft Dr. H. Schocking in het nummer van 10 April, „nog in het parlement een rechtsche meerderheid en ook bij de linksche groepen een zekere bezadigheid. Maar de tijd kon wel eens zeer snel komen, dat de Staatsmacht geheel in handen van de uiterste „linkschen” kwam, en deze zouden of den financiële steun ineens kortweg afbreken of de kerk aan zulke verplichtingen willen onderwerpen, dat om des gewetenswille alle band verbroken moest worden.” Ook in *Onze Vaan*, het orgaan tot verbreiding van de Gereformeerde beginselen, dat van Hervormde zijde te Rotterdam verschijnt, wordt op den ernst van den toestand gewezen, wanneer binnenkort de Revolutiemannen ook in ons land het kerkelijk vraagstuk zouden willen oplossen, en herinnerd, hoe in Rusland en Duitsland gebleken is, hoe vijandig deze mannen der Revolutie zich daar tegen de Kerk betoonde hebben.

Al blijven we hopen, dat een heerschappij dezer Revolutiemannen ons volk zal bespaard blijven, toch hebben we desaan gaande geen de minste zekerheid. En ook afgezien daarvan is een verschuiving bij de stembus, waardoor een „linksche” meerderheid de macht in handen zou krijgen, volstrekt niet ondenkbaar. Het is dan ook meer dan tijd, dat, nu het zoo moeilijke vraagstuk van de verhouding van Staat en Kerk nog in goeden zin kan opgelost worden, de handen aan den ploeg worden geslagen.

Het was daarom een uitnemende gedachte, dat het Centraal-Comité der Anti-revolutionaire partij aan de Commissie, die over de a.s. Grondwetsherziening advies zal uitbrengen, ook opdroeg het vraagstuk van de verhouding van Kerk en Staat onder handen te nemen. Dat dit vraagstuk veel meer omvat dan de financiële kwestie alleen, spreekt wel vanzelf. Er zijn nog tal van andere vraagstukken, die evenzeer een betere regeling behoeven dan thans in de Grondwet gegeven wordt. Maar het financiële vraagstuk is wel het voornaamste. Daarin vooral ligt het grootste gevaar voor de toekomst.

Het zou wel zeer wenschelijk zijn, dat ook de andere Christelijke Staatspartijen, met name de Christelijk-Historische en de Roomsche-Katholieke, zich over dit vraagstuk nader uitspraken en een oplossing kon verkregen worden, die de instemming van alle Christelijke Staatspartijen had.

Een verkeerde gewoonte.

In tal van onze Gereformeerde gezinnen bestaat de gewoonte, dat bij den huiselijken disch eerst de vader den zegen vraagt voor spijis en drank of voor de genoten gaven dankte, en daarna de kinderen, die hoof voor hoofd, dit nog eens doen door een van buiten geleerd gebed op te zeggen.

Just is deze gewoonte niet. Veeler is ze als in strijd met de priesterlijke voorbede van het hoofd des gezins beslist af te keuren.

De vader die in het gebed voorgaat, doet dit toch niet alleen voor zich zelf en zijne vrouw of voor de volwassenden, die aan den disch deelnemen, maar evenzeer voor zijne kinderen. Just daarin bestaat zijn priesterlijke taak, dat hij als hoofd van het gezin tot God nadert om den zegen

van God den Heere voor allen te vragen en ook namens allen God te danken. En doet het dan niet aan deze priesterlijke voorbede te kort, wanneer straks elk kind op eigen gelegenheid om een zegen vraagt voor spijis en drank? Wordt daardoor niet de innige band, die juist in deze voorbede schuilt, verbroken?

Daarbij komt, dat zulk een prevelen van een van buiten geleerd gebed, vooral wanneer het achtereenvolgens door vijf of zes kinderen geschiedt, aan den eerbied die vooral in het bidden eisch is, te kort doet. Zulk een gebed wordt, we zouden haast zeggen, maar al te vaak afgerammeld. De heilige ernst en plechtigheid van het gebed ontbreken. Nu eens vergist het kind zich en dankt, waar het bidden moest, of zegt het dankgebed op waar het gebed voor het eten moest gedaan worden. Niet zelden bestaat het gebed in het snel uitspreken van enkele nauwelijks verstaanbare klanken. En met zeker ongeduld zit men af te wachten, dat het laatste gebed is gedaan, en gunt zich nauwelijks den tijd om dit af te wachten, voordat men aan het nuttigen der spijze begint.

Het is daarom, dat we wel den zeer ernstigen raad wilden geven om met dit gebruik, dat een geheel verkeerde usantie is, te breken. Er is niets voor te zeggen, veeler pleit alles er tegen. Het doet te kort aan de priesterlijke voorbede van den vader; het werkt slordigheid en oneerbiedigheid bij het bidden der kinderen in de hand, en het is een vijdal verhaal van woorden, waartegen Christus bij het bidden ons waarschuwt. Als de vader voor heel het gezin om een zegen gevraagd heeft, is er geen enkele reden, waarom elk kind dit dan nog eens doen zou.

Dat het nog eens, elk kind reeds jong bidden te leeren, is zeker waar. Maar dat kan geschieden als het kind 's morgens opstaat en 's avonds slapen gaat. Doch dit behoort niet te geschieden, wanneer aan den huiselijken disch de vader voorgaat in het gebed. Elk kind moet dan juist leeren, dat het met vader heeft mee te bidden. Natuurlijk moet dit gebed van den vader dan ook zoo wezen, dat elk kind het volgen kan. Maar een afzonderlijk gebed voor elk kind maakt juist den indruk, dat als vader bidt, dit niet het kind geldt. En die gedachte is zeker niet juist.

Is de Hervormde Kerk een schijnkerk?

XVII.

Nu we hiermede onze beschouwing van de Hervormde Kerk en van de geldigheid van den door haar bedienden doop ten einde hebben gebracht, zouden we hiermede deze artikelenreeks kunnen sluiten, indien niet nog een drietal vragen, die met dit onderwerp in zeer nauw verband staan, moesten beantwoord worden.

De eerste dezer vragen is, of uit het standpunt, door ons tegenover de Hervormde Kerk ingenomen, niet volgt, dat en de separatie van 1834 en de doleantie van 1886 van haar recht van bestaan worden beroofd.

Indien toch de Hervormde Kerk, altijd als geheel genomen, niet door ons als een schijnkerk wordt beschouwd, maar we erkennen, dat nog altoos een stuk der Christelijke Kerk in haar wordt gevonden; indien we voorts erkennen, dat God de Heere aan deze Kerk nog altoos geen scheidsbrief heeft gegeven, aangezien Hij met Zijn Heiligen Geest nog altoos in haar midden werkt; indien we zelfs nog verder gaan en ook de qualificatie van „valsche Kerk” weigeren toe te passen op die plaatselijke gemeenten in de Hervormde Kerk, waar het Woord en de Sacramenten nog naar de inzetting van Christus bediend worden, ligt dan daarin niet de erkenning, zoo heeft men gevraagd, dat zoowel de vaders der Scheiding als de mannen der Doleantie zonder wettige reden den band met deze Hervormde Kerk hebben verbroken? En waar elke lichtvaardige en ongegronde afscheiding van de Kerk, waartoe men behoort, ongeoorloofd is en een verachtering is van het lichaam van Christus, hebben we dan daarmede zelf het oordeel niet uitgesproken over de beide secessies, zoowel die in 1834 als die in 1886 hebben plaats gevonden? Indien, om het nog scherper uit te drukken, naar luid onzer Confessie het ambt der geloovigen is om zich van de valsche Kerk af te scheiden, maar men zich nooit mag afscheiden van de ware Kerk, kan men dan nog staande houden, dat de geloovigen, die zich van de Hervormde Kerk afscheiden hebben, juist hebben gehandeld, wanneer men erkent, dat in de Hervormde Kerk nog een stuk van de ware Christelijke Kerk schuilt? Of wil men het nog dieper opgevat, mag men zich van een Kerk afscheiden, waarvan men belijdt en erkent, dat God de Heere haar nog geen scheidsbrief gegeven heeft?

Van belang is deze vraag om tweeërlei reden. Vooreerst, omdat de Gereformeerden in de Hervormde Kerk telkens weer met deze argumenten aankomen, niet alleen om daarmede hun blijven in de Hervormde Kerk te verontschuldigen en goed te praten, maar ook om tegelijk op onze Kerken het brandmerk te kunnen drukken, dat zij schismatische Kerken zijn. Schismatiek toch noemt men elke Kerk, die zonder wettige en gegronde redenen zich van de bestaande Christelijke Kerk heeft afgescheiden. Dat onze uiteenzetting misbruikt zou worden om als koren op dezen molen te dienen, wisten we vooruit. Wanneer men de Hervormde Kerk kortweg tot een valsche Kerk verklaart, klagen deze broeders steen en been, dat men zich door felsectarisme laat verleiden, om het werk Gods in de Hervormde Kerk te miskennen en de „moederkerk”, die men verlaten

heeft, met schande en smaad te overladen. Tracht men daarentegen tot een juster en billijker oordeel over de Hervormde Kerk te komen; waardeert men het goede, dat nog in haar gevonden wordt; erkent men, dat in deze Kerk nog waarlijk een stuk van de Christelijke Kerk gevonden wordt; dan worden deze uitlatingen weder even gretig aangegegrepen om de voorstelling te geven, alsof nu door onszelf het goed recht van de scheiding en doleantie wordt prijsgegeven en we wel eerlang als boetelingen zullen verschijnen voor de poort der snode verlaten Kerk, om na ontmoedige schuldbelijdenis weer in haar midden te worden opgenomen. Dat we hier niet overdrijven weet, wie kennis nam van het artikel, dat Dr. J. W. Groot Enzerink, Hervormd predikant te Leeuwarden, in het *Hervormd Zondagsblad* voor de Provincie Friesland schreef naar aanleiding van onze Herautartikelen, onder den titel De Doleantie een tijdelijke breuk?

En evenzeer is deze quaestie van belang, omdat ook in onze eigen Gereformeerde Kerken er zijn, die metterdaad meenen, dat de breuke met de Hervormde Kerk alleen dan te verdedigen is, wanneer men deze Kerk rondweg tot een valsche Kerk verklaart. In de Scheidingsacte van 1834 is dit standpunt metterdaad ingenomen; daar werd uitdrukkelijk gezegd, dat de Hervormde Kerk de merkteekenen eener valsche Kerk vertoonde en werden op dien grond alle geloovigen in de Hervormde Kerk opgeroepen om nu krachtens hetgeen onze Confessie als hun plicht en ambt hun voorschrijft, zich van deze Kerk af te scheiden. Dit standpunt, door de mannen der Scheiding ingenomen, wordt nog door het orgaan *De Wachter* bepleit, omdat het meent zoo alleen het goed recht der Scheiding te kunnen volhouden. En vandaar dat onze afwijkende meening ook in dit orgaan bestrijding ondervonden heeft. En ook in een enkele Kerkbode, al deelde zij het standpunt van *De Wachter* niet, werd toch de opmerking gemaakt, dat we in onze critiek op de Hervormde Kerk te slap waren geweest. We hadden te veel uit het oog verloren, dat een Kerk moet beoordeeld worden niet naar wat enkele predikanten nog in deze Kerk doen, maar naar het standpunt, dat deze Kerk als zoodanig inneemt. En al erkende men, dat de qualificatie „valsche Kerk”, op de Hervormde Kerk toegepast, te ver ging en noodeloos kwaad bloed zette, men meende toch, dat door ons nog meer nadruk er op had kunnen gelegd worden, dat in de Hervormde Kerk niet alleen de zuivere prediking van het Evangelie en de oefening der tucht ontbrak, maar dat evenzeer de reine bediening der Sacramenten, waarvan onze Confessie spreekt, hier veel te wenschelijk overliet.

Al kunnen we noch door deze critiek noch door het misbruik, dat van onze artikelen werd gemaakt, ons laten verlokken om telkens onze beschouwing te onderbreken en van antwoord te dienen, toch is de principieele vraag, waarom het hier gaat, van zooveel belang, dat we meenden goed te doen met op dit vraagstuk aan het slot dezer artikelenreeks nog nader in te gaan.

En dan zij in de eerste plaats opgemerkt, dat noch in 1834 noch in 1886 van een eigenwillig verlaten van de bestaande Christelijke Kerk sprake is geweest. De Scheidingsacte van den Kerkeraad van Urum moge dien indruk oppervlakkig geven, maar wie de geschiedenis kent, die achter de Scheidingsacte ligt, weet wel beter. De Kerkeraad en gemeente van Urum is niet op een goeden dag tot de ontdekking gekomen, dat de Hervormde Kerk een valsche Kerk was, en heeft toen besloten den band met deze Kerk te verbreken. De zaak stond geheel anders. Na een gansch onwettige procedure was de wettige hecker en leeraar der gemeente Dr. De Cock uit zijn ambt ontzet. Dat deze ontzetting uit zijn ambt niet was geschied om de redenen, die men daarvoor op gaf, maar omdat hij opkwam voor de Gereformeerde belijdenis, is duidelijk genoeg en wordt ook door geen historicus betwijfeld. En waar dit afzettingsvonnis niet te wijten was aan de vervolgingszucht van een ondergeschikt bestuur, maar door de Synode, die de opperste macht in handen had, bekrachtigd was geworden, daar bleek uit dit vonnis genoegzaam, hoe de Hervormde Kerk als hiërarchisch instituut tegenover hen, die voor de Belijdenis der Kerk opkwamen, voor geen geweldmaatregel terughield. Wat daarna geschied is met Dr. Scholten en de andere leiders der Scheiding, toonde dit genoegzaam. Al deze mannen zijn niet vrijwillig en eigenmachtig uit de Kerk weggevoerd, ze hebben hun ambt niet neergelegd om een nieuwe Kerk te stichten, maar ze zijn door de hoogste macht in de Kerk uit hun wettig ambt gezet en buiten de Kerk gesloten. In zulke gevallen nu kan en mag de Kerkeraad en de gemeente zich niet bij zulk een onrechtvaardige afzetting neerleggen. Het ambt is niet door een hiërarchische macht in de Kerk, maar door Christus als Koning der Kerk verleend. Alleen wie aan de roeping tot dit ambt ontrouw wordt en daarmede in verzet tegen Christus komt, mag rechtens uit het ambt ontzet worden. Maar wanneer een hiërarchische macht in de Kerk misbruik maakt van haar positie om een Dienaar van Christus, die trouw aan zijn Koning is, daarom uit zijn ambt te ontsetten, dan is zulk een banvonnis van geen de minste waarde en zou de Kerkeraad en de gemeente, die voor zulk een vonnis het hoofd boog, zich even schuldig maken als de Synode, die dit vonnis uitsprak. Zulk een Kerkeraad en gemeente is dan een Godswege geroepen, haar ten onrechte afgezette Dienaar in het ambt te handhaven en tegelijk elken band met deze hiërarchische macht te ver-

breken. I heel de g daarom heeft niet van Witten van Witten Kerk Lu den band Wie zull veroordee waaruit d Luther Roomsche tot het la den regl Maar toen de Kerk Gods belid onnis h toen ope alle Pau daarmede aan den Luther daad, wa van de De De Urum n En eve toen is de leiders de Kerk, hebben, 2 beproefd hoorden, ben gekl tot op de Synodale quaestie, aandacht quaestie, ook hier bestaan, dan om d in de K heilig wil Kerk te stantie be de prediki sterdam, e op de me gezet we meente geweest voor dit bogen. Z dan den chische n wettige e ambt afze laten der sprake. Ze Zelfs het ten slotte En eve zoodra zu staat, dit tot de pl onstaat, i alle ander in verban Reformatie ook gegaa leantie. N berg werd het banvo maar alle te staan, n schap wild chische m gedaant, o die de gel opgezegl. strijd neu vóór of teg land, ma uiteraard e heel de k in Zwitser omwegen ban, over L En hoewe zich er w zijnen in o openlijk te is juist he sproken de Kerken in aan de Pa zegd. Ze h totdat zij gebannen. Evangelie i aan de zijd Kerken in elken band Het confli was uitg- heel de K En indien vergelijken weet, dat in is geschied. In 1834 en n, die doo zet waren, n organisatie verlaten. C Kerken, de leden e vraag, of z den erkenn worden ge Synodale e erkende me Dienaren v gerde dit kon men o dale macht had dit con dwang tot slissing kon haar banvo dan dat m brak en zich verklaarde ontkent, v der 16e ee Onze Ge